

Gezegend gij die komt aan het licht - Andries Govaart, Mattheüs 25:34–46.
Rotterdam, diaconie dienst 26 maart 2023

Zusters en broeders

‘Mag ik twee koffie, alstublieft.’

Eentje is voor mij en het tweede kopje koffie is een ‘uitgestelde koffie’. Een honderd jaar oude Italiaanse gewoonte die zich in de afgelopen 5 jaar over de hele wereld verspreid heeft: de caffè sospeso, letterlijk een koffie in de wacht. Deze gewoonte ontstond in Napels, in een tijd van economische ontberingen. Iedereen die zich het kon veroorloven betaalde voor een extra kop koffie, zodat er een uitgestelde koffie was voor iemand die dit niet kon betalen. Een koffie voor een volgend iemand die daar niet zelf het geld voor heeft. Hoe simpel kan het zijn? Juist in deze tijd net dat beetje extra doen, kan veel mensen helpen die niet meer rond kunnen komen. Het idee is prachtig en het slaat nog niet erg aan in ons land. Het plezier van het kunnen geven, verliest het van de trots om een uitgestelde koffie te kunnen aannemen. Uitstel in Nederland blijkt heel vaak afstel. Mensen schamen zich om er gebruik van te maken, zijn bang dat anderen het zien of weten. En dan wordt de koffie koud

Waarom zou je voor een onbekende ander zorgen? Omdat je het je kan veroorloven? Uit sociale bewogenheid, of gemotiveerd vanuit je geloof, dat alle mensen meetellen?

Volgens het woordenboek van Van Dale is diaconie: dienst aan mensen, zoals die door christenen verricht wordt uit liefde voor God.

Ons woord 'diaconie' komt van het Griekse διακονία, dat letterlijk 'dienst' betekent. De diaconie is bijna net zo oud als de kerk zelf. Sla er maar eens het boek Handelingen op na. In de loop van de geschiedenis heeft de diaconie niet altijd een even goede naam gehad, omdat vaak de armenzorg meer te maken had met betutteling en strenge morele eisen dan met naastenliefde.

Wat vergt het van ons om dienstbaar te zijn? In ieder geval om de nood te leren (h)erkennen. In de gelijkenis van Mattheüs spreekt een koning en hij beloont zijn

onderdanen die mensen die honger hadden te eten hebben gegeven, of de vreemdelingen in hun midden hebben opgenomen, de naakten gekleed of de zieken verzorgd. Kortom, deze mensen hebben in hun leven de werken van barmhartigheid gedaan. De koning zorgt voor verwarring met zijn uitspraak, omdat hij hen in eerste instantie op het verkeerde been zet. Hij spreekt alsof zijn onderdanen die werken aan hemzelf gedaan hebben en dat kan niemand zich herinneren ... Ik was naakt en u hebt mij gekleed. Een naakte koning zou toch wel opgevallen zijn! De uitspraak van de koning roept daarom verwondering op. Verwondering dat zij geprezen worden voor iets wat zij niet gedaan hebben of in ieder geval, goed gedaan hebben zonder dat zij zich er bewust van waren. Terwijl er ook mensen in gebreke gebleven zijn, zij hebben een verkeerde keuze gemaakt en het niet goed genoeg gedaan.

Deze lezing is een gedeelte van een gelijkenis. Het lijkt te gaan over het laatste oordeel, net als de twee gelijkenissen, die eraan voorafgaan. Die van de vijf dwaze en de vijf wijze meisjes en die van de talenten. Je zou kunnen zeggen dat het er hier steeds om gaat hoe je handelt in een bepaalde situatie: 'Ik had honger en jullie gaven mij te eten; ik had dorst en jullie gaven mij te drinken'. Mensen antwoorden op verbaasde toon. 'Maar wanneer hebben wij u hongerig gezien of dorstig, of als vreemdeling of naakt?' Het antwoord is veelzeggend: 'Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan.'

Het verrassende criterium of je een goed mens bent geweest of niet, is dus dat wat je, misschien wel onbewust, voor een medemens in nood hebt gedaan. Eigenlijk is dit niet zo verrassend, want in zijn hele evangelie predikt Matteüs dat het echte geloof blijkt uit je daden. Iets wat wij Dopers hoog in ons vaandel voeren. Daden gaan woorden te boven. Daden is zo'n goot begrip, hier wordt ons doen ingebed in het leven van Jezus, het gaat om daden van menslievendheid, daden van medemenselijkheid.

Het zijn de zogenaamde werken van barmhartigheid, de hongerigen voeden, de dorstigen laven, de vreemdeling huisvesten, de naakten kleden, de zieken en de gevangenen bezoeken en het begraven van overledenen. Daden van compassie. Het gaat erom wat werkelijk van belang is in het leven en samenleven van mensen. Al zijn we ons er lang niet altijd van bewust of we goed gedaan hebben of juist niet. We kunnen doorschieten in ons enthousiasme of last hebben van een blinde vlek waardoor wij te veel van het goede willen doen.

Het gaat in dit bijbelgedeelte niet om een moralistisch lesje over wat je allemaal aan goede dingen zou moeten doen. Sommigen mensen worden daar enthousiast van: ik heb een to-do-lijstje, dus ik kan aan de slag. Anderen kunnen gebukt gaan onder al het lijden en nood om hen heen en passief worden. Want waar is het einde en wanneer heb je genoeg gedaan? Het is niet zo zwart wit als het er lijkt te staan. Een knipoog of een korte groet kan soms al helpen. De gelijkenis wil ons er tegelijkertijd voor behoeden om met een opgeheven vingertje te gaan zwaaien. Wij weten wat goed voor jullie is, laat ons maar helpen, zonder te vragen waar werkelijk behoefte aan is. Dat kan iets heel anders zijn dan wij denken. In de gelijkenis weten de mensen eigenlijk niet wat ze goed gedaan hebben. Ze deden maar wat, als het voor de koning zelf geweest zou zijn dan hadden ze extra hun best gedaan! Wat wil zeggen dat er een bepaalde last van je schouders gehaald

wordt, het heilige moeten is er af. Wat wij doen, of wij met onze voeten vol in de klei staan of een gift doneren, kan vanuit een onbewuste impuls gedaan zijn. Wij proberen niet zozeer om in een goed blaadje te komen. Niet uit angst voor het oordeel. Niet om de hemel te verdienen. Wij putten uit ons geloof of uit het feit dat we mens zijn tussen de mensen.

Gaat het alleen een concrete taak, zoals onze diaconie die jarenlang op zich genomen heeft? Om namens de gemeente te zorgen voor elkaar en geld in te zamelen voor de mensen in en om de stad die het moeilijk hebben. De komende tijd willen we speciaal aandacht geven aan dakloze jongeren. Of zit er onder deze gelijkenis nog een diepere laag? Een mens leeft niet van brood alleen ... we hebben ook voedsel nodig voor de ziel. We hebben het nodig om met regelmaat te kunnen putten uit de levensbron. Die bron kan voor iedereen anders zijn en op andere plekken te vinden. Wat voedt ons, wat lest onze dorst en wat houdt ons warm?

Je kan je zo verloren voelen in de wereld, ongezien en ongehoord. Wat nu als niemand dat opvalt? Het gaat in de gelijkenis over ons leven en samenleven hier en nu. Over wat ertoe doet, en waar het eigenlijk op aan komt. Over hoe Gods liefde zichtbaar kan worden in en door ons heen. Dat vraagt van ons om niet alleen te geven en te dienen maar ook om te leren ontvangen. Om zowel letterlijk aan te nemen dat iemand een kop koffie voor je koopt of om toe te laten dat mensen zich zorgen om je maken en je verhaal willen horen, zonder meteen met een reactie of oplossing te komen. Daden gaan woorden te boven en daden hebben wel woorden nodig, ter aansporing of om je de ogen te openen. Jezus leefde midden tussen de behoeftigen, de onaanzienlijksten. Hij leerde ons dat God te vinden is in de gestalte van onze medemens, de ander, de vreemdeling. De ander doet zowel een beroep op onze barmhartigheid, op onze inzet voor gerechtigheid en als op onze wederkerigheid. Geven en gegeven worden...

Zo kunnen wij voor elkaar bestaan en de wereld tot een betere plek maken. Want de zorg voor de ander is universeel, ons geloof wijst ons in die richting: wat wil jij voor een ander kunnen betekenen? Wat wil jij graag dat anderen voor jou betekenen? Geloof wijst ons in de richting van de caffè sospeso, een uitgestelde koffie. Durf te geven! Durf te geven zonder te verwachten. En durf te ontvangen!

Amen